

ԱՌԵՎՏՐԻ ԽԹԱՆՈՒՄԸ ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ

Նոյեմբեր 2004

ԿՈՎԿԱՍՈՒՄ

ԴՈՆՈՐԻ ՈՒՂԵՐՁ

Հարգելի՛ բարեկամներ և գործընկերներ,

Ձեր ուշադրությանն են ներկայացնում «Առևտրի խթանումը Հարավային Կովկասում» խորագրով լույս տեսած տարածաշրջանային տեղեկագրի առաջին համարը:

Այս ամսագիրը հրապարակվել է Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հայաստանյան մասնաճյուղի, Ադրբեջանի ձեռնարկատիրության զարգացման հիմնադրամի և Վրաստանի երիտասարդ տնտեսագետների ընկերակցության համատեղ ծրագրի շրջանակներում: Այս տարածաշրջանային ծրագրի իրականացումը 2003-2004 թթ. ֆինանսավորվել է Եվրասիա Հիմնադրամի «Համագործակցություն Հարավային Կովկասում» ծրագրի և Եվրոպայի անվտանգության և համագործակցության կազմակերպության (ԵԱՀԿ) կողմից:

Չնայած Հարավային Կովկասի երկներում որոշ առաջընթաց է արձանագրվել արտաքին առևտրի գործընթացի և համապատասխան օրենսդրության պարզեցման ուղղությամբ, սակայն դեռևս կան մի շարք գործոններ, որոնք խոչընդոտում են տարածաշրջանի տնտեսական ներուժի լիարժեք օգտագործումը: Առևտրի և տրանսպորտի ոլորտներում առավել արդյունավետ և թափանցիկ ընթացակարգերը հույժ կարևոր են Հայաստանում, Ադրբեջանում և Վրաստանում մշտական տրնտեսական աճ և կայունություն ապահովելու գործում: Այս ծրագիրը որդեգրել է ինտեգրված մոտեցում նշված նպատակի իրագործման ուղղությամբ:

Հիմնվելով հետազոտությունների արդյունքների վրա և համագործակցելով տեղական և միջազգային այլ կառույցների հետ՝ գործընկեր կազմակերպությունները կմատնան չեն այս ոլորտին առնչվող լրջագույն խնդիրները և կներկայացնեն համատեղ առաջարկներ առեկտրի խթանման ուղղությամբ: Բացի այդ, այս ծրագիրը կնպաստի գործարարների, մասնագետների և պետական պաշտոնյաների միջև երկխոսության ծավալմանը:

Առիթից օգտվելով կցանկանալի շնորհակալություն հայտնել Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների Միջազգային զարգացման գործակալությանը վերջինիս կողմից Եվրասիա Հիմնադրամին և «Համագործակցություն Հարավային Կովկասում» ծրագրին արդեն վաղուց ի վեր ցուցաբերվող օժանդակության համար: Կուզենալի նաև երախտիքի խոսքեր ուղղել Հայաստանում, Ադրբեջանում և Վրաստանում ԵԱՀԿ գրասենյակներին՝ վերջիններիս կողմից ծրագրին ցուցաբերված օժանդակության համար:

Հուսով եմ, որ դուք բավականություն կստանաք «Առևտրի խթանումը Հարավային Կովկասում» ամսագրի այս համարը կարդալիս:

Հարգանքներով,

Ռոբերտ Օ'Ղոնովան
Եվրասիա Հիմնադրամի «Հարավային Կովկասում համագործակցություն» ծրագրի տնօրեն:

ՄԵՐ ՄԱՍԻՆ

2001թ.-ին Եվրասիա Հիմնադրամի «Համագործակցություն Հարավային Կովկասում» ծրագիրը (ՀՀԿԾ) երեք դրամաշնորհ տրամադրեց տարածաշրջանում մի ծրագիր իրականացնելու, որն ուղղված էր Հայաստանի, Ադրբեջանի և Վրաստանի մաքսային ծառայություններում թափանցիկության բարձրացմանը: Մեկամյա ծրագիրը համատեղ կարգով իրագործվեց երեք առաջատար հասարակական կազմակերպությունների՝ Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հայաստանյան մասնաճյուղի, Ադրբեջանի ձեռնարկատիրության զարգացման հիմնադրամի և Վրաստանի երիտասարդ տնտեսագետների ընկերակցության կողմից: Հանրային քաղաքականության հարցերով զբաղվող այս կազմակերպությունների և ՀՀԿԾ-ի միջև համագործակցության առաջին փորձը բավականին հաջող էր:

Ծրագրի ուսումնասիրության տվյալները վկայեցին, որ հարավկովկասյան մաքսային համակարգերը ունեն մի շարք ընդհանուր հիմնախնդիրներ.

- Ապրանքների սերտիֆիկացման, դասակարգման և զննահատման համար պատասխանատու պետական տարբեր մարմինների և գերատեսչությունների միջև համակարգման պակասը, որը լրացուցիչ խոչընդոտներ է ստեղծում տարածաշրջանում տրնտեսական գործունեություն ծավալելու համար:

- Օրենսդրության անկատարությունը, մաքսային համակարգի ոչ թափանցիկ լինելը և հանրության իրազեկության պակասը, որոնք հնարավոր են դարձնում պետական պաշտոնյաների կողմից օրենսդրության տարընթերցումը և կամայական որոշումների ընդունումը:

- Հաճախ փոփոխվող կանոնակարգերն ու ընթացակարգերը, որոնք չփոփոխվում, ուշացումների և կոռուպցիայի հնարավորությունների պատճառ են դառնում:

- Օրենքի թերի կիրարկումը և մաքսակետերում տարբեր մոտեցումների ցուցաբերումը նույն հարցի նկատմամբ:

- Ֆինանսական, վարչական, տեխնիկական և կադրային կարողությունների անբավարարությունը, ըստ արժանիքների աշխատանքի ընդունման պրակտիկայի բացակայությունը և աշխատակիցների խրախուսման գործող մեխանիզմների պակասը, որի արդյունքում տեղ է զտնում կարգերի հոսունությունը, նույնպես հանգեցնում են մաքսային ծառայության անարդյունավետությանը:

1200 անհատների և ձեռներեցների հարցումը բացահայտել է մի շարք այլ հիմնախնդիրներ, օրինակ այն, որ բեռնատարների վարորդները շատ ժամանակ են ծախսում սահմանները անցնելիս (մի քանի ժամից մինչև մի քանի օր), որ տարածված են ոչ պաշտոնական վճարումները մաքսային պաշտոնյաներին (մինչև հարյուրավոր դոլարներ), որ գործարարները և անհատները շատ անգամ իրենք են նախաձեռնում կաշառք տալը գործընթացն արագացնելու նպատակով և այլն:

Ծրագրի հետազոտությունների արդյունքները և համապատասխան առաջարկությունները հրապարակվել են և յուրաքանչյուր երկրում ներկայացվել բոլոր շահագրգիռ կողմերին: Ծրագրի առաջարկությունները քննարկվել են Վրաստանի և Ադրբեջանի մաքսային վարչություններում: Ծրագիրը նաև ներառել է մաքսային ընթացակարգերը նկարագրող ուղեցույցեր, որոնք հրապարակվել են հինգ լեզուներով և բաժանվել բոլոր մաքսակետերում, ավտոկայարաններում, գործարարության կենտրոններում, բիզնես ընկերակցություններում և այլն:

Ծրագրի ողջ ընթացքում յուրաքանչյուր երկրի համապատասխան պետական կառույցների (մաքսային կոմիտեի կամ վարչության, տրանսպորտի և կապի նախարարության, առևտրի և տնտեսական զարգացման նախարարության և այլն) ներկայացուցիչները տեղեկացվել են ընթացիկ գործունեության մասին և ներգրավվել բոլոր ազգային և տարածաշրջանային միջոցառումներին: Ծրագրի վերջնական զեկույցը երրափանգումները տեղ են գտել Համաշխարհային Բանկի 2002թ. «Առևտրի և տրանսպորտի խթանումը Հարավային Կովկասում» խորագրի կրող փաստաթղթում, ինչպես նաև մեջբերվել մի շարք այլ զեկույցներում և հրապարակումներում: Ծրագիրը նաև ներառվել է «Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ»-ի Կոռուպցիայի դեմ պայքարողների 2003թ. ձեռնարկում:

2004թ.-ին ՀՀԿԾ-ն և Եվրոպայի անվտանգության և համագործակցության կազմակերպության (ԵԱՀԿ) Բաքվի, Երևանի և Թբիլիսիի գրասենյակները ֆինանսավորում տրամադրեցին «Հարավային Կովկասում առևտրի խթանումը» ծրագրին, որը իրականացվում է վերոհիշյալ հասարակական կազմակերպությունների կողմից փորձագետների, պետական պաշտոնյաների և գործարար համայնության միջև կառուցողական երկխոսություն ապահովելու նպատակով: Այս ծրագրի շրջանակներում տարածաշրջանում հավաքագրվում են անհրաժեշտ վիճակագրական տվյալներ, ուսումնասիրվում այս ոլորտում ընթացող բարեփոխումները և օրենսդրական փոփոխությունները, բարձրացվում ամենակարևոր հարցերը և այլն: Բացի այդ, տրամադրվելու են «օնլայն» խորհրդատվական ծառայություններ արտահանման/ներմուծման ընթացակարգերի վերաբերյալ, նախաձեռնվելու են տարածաշրջանային քննարկումներ և հանդիպումներ և քննարկվող հարցերի շուրջ բարձրացվելու է հանրության իրազեկությունը:

Տարածաշրջանային այս տեղեկագիրը Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հայաստանյան մասնաճյուղի, Ադրբեջանի ձեռնարկատիրության զարգացման հիմնադրամի և Վրաստանի երիտասարդ տնտեսագետների ընկերակցություն նոր ծրագրի շրջանակներում իրականացվող հրապարակումների առաջին համարն է: «Դոնորի ուղերձ», «Մեր մասին», «Վերլուծական հոդված», «Թեժ գիծ», «Հարցեր և պատասխաններ», «Օրենսդրական և ենթաօրենսդրական փոփոխություններ» և «Տարածաշրջանային նորություններ» նյութերը ներկայացված են 2004թ. հունիսի դրությամբ: Գործընկեր կազմակերպություններն իրենց շնորհակալություն են հայտնում այն անհատներին և կազմակերպություններին, որոնք օգնել են այս տեղեկագրի պատրաստմանը և հրապարակմանը:

ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ՀՈՂԱՎՅԾ

Հազարամյակների հերթափոխը ամենևին էլ փոքրացնում է վրոպայի «հրապույրը»: Մեր օրերում «բուլլոճանապարհները» հռոմ են տանում:

արտահայտությունը նոր շունչ է ստանում: Սակայն եթե հռոմը պարտադրում էր իր իշխանությունը, Բրյուսելն ուղղակի չափանիշներ է «սահմանում»: Որո՞նք են այդ չափանիշները, ինչպե՞ս դրանց համապատասխանել... Այդ նպատակի իրագործման դեղատոմսեր է առաջարկում վերջերս Միացյալ ազգերի կազմակերպության Ջարգացման ծրագրի հայաստանյան գրասենյակի և Հայաստանի Հանրապետության առևտրի և տնտեսական զարգացման նախարարության «Հայաստանի կայուն տնտեսական աճի քաղաքականություն» ծրագրի շրջանակներում մշակված նույնանուն հայեցակարգը, որը նոր քայլ էր հայեվրոպական համագործակցության խորացման և հետագա լիարժեք տնտեսական ինտեգրացման հնարավոր հեռանկարների ուղվազնվման ուղղությամբ:

«Առավելագույնս կարճատև ժամանակահատվածում անցում աղքատ երկրների կարգավիճակից զարգացած երկրների կարգավիճակին» այս է հայեցակարգի հիմնական առաքելությունն ու նպատակադրումը: Հայեցակարգի հեղինակների կարծիքով տնտեսական կոնվերգենցիան հայաստանյան տնտեսության ներկայիս տնտեսական աճի բարձր տեմպերի պարագայում զարգացման միանգամայն իրատեսական ռազմավարություն է համապատասխան տնտեսական քաղաքականության ընտրության դեպքում: 1994-2001թթ. տնտեսական աճի միջին տարեկան 6%-անոց երկարաժամկետ կայուն տեմպերի պահպանման և ԱՄՆ-ի տնտեսական աճի ներկայիս շուրջ 2.5%-անոց տեմպերի պահպանման դեպքում գնողունակության համարժեքությամբ Հայաստանի համախառն ներքին արդյունքը /ՀՆԱ-Ո/ 20 տարի անց կկազմի ԱՄՆ-ի համապատասխան ցուցանիշի 16.2%-ը, իսկ աճի 8%-անոց տեմպերի դեպքում արդեն՝ 23.6%-ը: Երկարաժամկետ հեռանկարում աճի նման բարձր տեմպերի ապահովումը համարվում է հնարավոր: Հայեցակարգը միաժամանակ առաջարկում է այն հիմնական սկզբունքներն ու մեթոդաբանական գիմարանը, որոնց հիման վրա պետք է կառուցվի այս նպատակների իրագործմանն ուղղված ռազմավարությունը:

1994-2002թթ. արձանագրված անընդհատ տնտեսական աճը հայեցակարգի շրջանակներում նախ և առաջ մեկնաբանվում է ենթագետիկ ճգնաժամի հաղթահարմամբ, զինադադարի պահպանմամբ, շրջափակման թուլացմամբ, մակրոտնտեսական կայունացմամբ և հետխորհրդային երկրների համեմատ տնտեսության առավել «բաց» մոդելի ձևավորմամբ: Այլ էական գործոնների շարքում նշվում են ֆինանսական միջոցների ներհոսքը պաշտոնական արտասահմանյան և միջազգային օգնության տեսքով, ոչ պաշտոնական դրամական փոխանցումները արտազաղթած բնակիչների կողմից, ինչպես նաև շրջափակման պայմաններում տրանսպորտային փոխադրումների զգալի թանկացումը, որը հանգեցրել է ներքին արտադրողների նկատմամբ «բնական» հովանավորչության ձևավորման: Ներմուծման փոխարինման գործընթացը հնարավորություն ստեղծեց հիմնել զարգացման մի քանի կլաստերներ, որոնցից հիմնականը սննդի արդյունաբերությունն էր: Սակայն հայեցակարգի հեղինակների գնահատմամբ աճի շարունակման դեպքում միջին 6%-անոց տեմպով արդեն 2004թ. ՀՆԱ-ն կզերազանցի համախառն սպառման ծավալը: Դա նշանակում է, որ սկսած այդ ժամանակից, ներքին սպառման ընդլայնումն արդեն չի կարող ծառայել որպես տնտեսական զարգացման շարժիչ ուժ՝ մասնավորապես պայմանավորելով ներմուծման փոխարինման հնարավորությունները:

Հետագա տնտեսական աճի ապահովումը հնարավոր է դիտվում միայն արտահանման խթանման հաշ-

վին: ժամանակակից աշխարհում գոյություն ունեն մեքենայի շուկայի տարողության ընդլայնման երկու հաջողված մոդելներ՝ եվրոպական և ասիական: Եվրոպական մոդելը հիմնված է մեկ ընդհանուր կառուցվածքի մեջ երկրների խորը տնտեսական և դրան հաջորդող քաղաքական ինտեգրման վրա, որը հնարավորություն է ստեղծում ազատ ելուժնուտ այլ երկրների շուկաներ՝ առանց ապրանքների, մարդկանց ու կապիտալների շարժի որևէ սահմանափակման: Ներկայումս եվրոպական մոդելի կարևոր առանձնահատկություններից է նաև միացյալ արժույթային համակարգը: Այս սկզբունքներով կառուցված եվրոպական Միությունը աշխարհի խոշորագույն շուկան է: Ասիական մոդելը կառուցված է ինքնուրույն «հասնելու» զարգացման սկզբունքի վրա: Այս մոդելում մեքենայի շուկաների տարողության ընդլայնման կարևոր գործոնն է հանդիսանում արտահանման վրա հիմնված տնտեսական աճը: Տնտեսական զարգացման տիպի փոփոխության և զարգացման նոր ռազմավարության ընտրության խնդիրը կարևորվում է կայուն ու երկարաժամկետ տնտեսական աճի ապահովման համար:

Հեղինակները հիմնավորում են, որ Հայաստանի նման «փոքր և աղքատ» երկրի համար իրատեսական չէ սեփական ուժերի վրա հիմնված զարգացման տարբերակը: Միաժամանակ նշվում է, որ միջազգային փորձը բազմիցս ցույց է տվել, որ տնտեսական ինտեգրացումը «աղքատ» երկրների միջև հաջողությամբ չի կարող պատկերվել: Հաշվի առնելով պատմության այս դասերը՝ հայեցակարգում որպես Հայաստանի տնտեսական ինտեգրացման նախընտրելի օբյեկտ է դիտվում եվրամիությունը, մյուս բոլոր տարածաշրջանային միավորումները, այդ թվում և ԱՊՀ-ն ու Սևծովյան միությունը, համարելով ոչ է հեռանկարային: Գործնականում Հայաստանի տնտեսական զարգացման սցենարների մշակումը հայեցակարգում հանգեցվում է եվրամիության /ԵՄ-ի/ կազմում և դրանից դուրս զարգացման տարբերակների դիտարկմանը: Զարգացման այն մոդելը, որը հիմնված է երկրի ԵՄ մտնելու ցանկության վրա որպես երկարաժամկետ ռազմավարության հիմք, և այնպիսի քաղաքականությունների ընտրությունը, որոնք ապահովում են ԵՄ ընդունվելու պահանջները և այդ պահանջների բավարարումը, հեղինակների կարծիքով, ռազմավարական զարգացման շատ ավելի նախընտրելի տարբերակ են, քան ինքնուրույն զարգացման սկզբունքը երկկողմանի կապերի հիման վրա:

Սակայն մինչև ԵՄ-ին անդամակցելու հետ կապված բանակցությունների սկիզբը, հայեցակարգում նշվում է, որ երկիրը պետք է ունենա զարգացման որոշակի նվազագույն մակարդակ, ինչպես նաև բավարարի մի շարք պահանջների: Ելնելով տնտեսական զարգացման նվազագույն մակարդակի վերլուծությունից, որն անհրաժեշտ է ԵՄ-ին անդամակցելու համար, նրա նախատեսվող վերջին ընդլայնման դեպքում, դա Բուլղարիայի և Ռումինիայի տնտեսական զարգացման մակարդակն է: Այստեղ ՀՆԱ-ն բընակչության մեկ շնչի հաշվով կազմում է մոտ 5000-5500 դոլար՝ գնողունակության համարժեքությունը՝ հաշվի առնելով: Սա գերազանցում է Հայաստանում բնակչության մեկ շնչի հաշվով ՀՆԱ-ն (գնողունակության համարժեքության հաշվարկով) մոտ երկու անգամ: Մյուս կողմից, այս երկրներում ՀՆԱ-ն բնակչության մեկ շնչի հաշվով կազմում է ԵՄ անդամ ամենաաղքատ երկրների՝ Պորտուգալիայի և Հունաստանի ՀՆԱ-ի մոտ 1/3-ը և ԵՄ միջին մակարդակի մոտ 20-25%-ը: ԵՄ ինտեգրման գործընթացը իրականում սկսելու համար Հայաստանում բնակչության մեկ շնչին ընկնող ՀՆԱ-ն (գնողունակության համարժեքության հաշվարկով), ըստ հեղինակների, պետք է կազմի մոտ 6000 դոլար (1999թ. գներով):

Ամենավատեսական կանխատեսումների համաձայն դրա համար անհրաժեշտ ժամանակահատվածը գնահատվում է 12-15 տարի:

Այդ պատճառով երկարաժամկետ զարգացման ռազմավարության ընտրությունը, հաշվի առնելով նաև ԵՄ-ին ինտեգրվելու նպատակը, հայեցակարգով նախատեսվում է կատարել հետևյալ կերպ.

- Ինքնուրույն զարգացման փուլ. անցում աճի մոդելին, որը հիմնված է տնտեսական զարգացման կարևորագույն գործոնի՝ արտահանման ընդլայնման վրա: Նպատակներից մեկը հնարավոր ամենալարժեք ժամանակահատվածում բնակչության մեկ շնչին ընկնող ՀՆԱ-ն 6000 դոլարի մակարդակին հասցնելն է (1999թ. գներով): Մյուս նպատակը պայմանների ու կառուցվածքների նախապատրաստումն է, ինչպես նաև այն բարեփոխումների իրականացումը, որոնք անհրաժեշտ են ինովացիոն զարգացման ինստիտուտների ու փուլերի աստիճանական ներդրման և հետագայում ինովացիոն զարգացման դաշտի ընդլայնման համար:

- ԵՄ ընդհանուր ինտեգրացիոն պահանջները պետք է համոզեա զան որպես զարգացման սահմանափակումներ: Քաղաքականությունների ընտրությունը և միջոցառումների բաշխումը ժամանակի մեջ պետք է կատարվեն ելնելով զարգացման բարձր տեմպերի գերակայությունից: Այդ պատճառով էլ այն միջոցառումները, որոնք անհրաժեշտ են ԵՄ-ին ինտեգրվելու համար, պետք է հետաձգվեն միջնաժամկետ, փուլ կամ հարմարեցվեն ինտեգրացիոն բանակցություններին: Դա նշանակում է նաև, որ արտահանման ընդլայնման վրա հիմնված աճի մոդելին անցումը կարող է հանգեցնել առկա սոցիալ-տնտեսական քաղաքականության հիմքերի արմատական փոփոխությանը: Տնտեսական քաղաքականության ազատական և բաց բնույթն անհրաժեշտ է պահպանել:

- Արտահանման ընդլայնման վրա հիմնված աճի մոդելին անցմանը զուգահեռ պետք է իրականացվեն արդյունավետ միջոցառումներ սկզբում ԵՄ և Հայաստանի միջև Գործընկերության և համագործակցության համաձայնագրի շրջանակներում Հայաստանի օրենսդրությունը եվրոպականին ներդաշնակ դարձնելու ուղղությամբ: Այնուհետև պետք է անցկացվի ԵՄ ընդունվելու Կոպենհագենյան չափանիշների բովանդակային վերլուծություն: Դրանք են. 1) քաղաքական ժողովրդավարական ինստիտուտների կայունությունը, օրենքի առաջնայնությունը, մարդու իրավունքների, փոքրամասնությունների իրավունքների հարգումն ու պաշտպանությունը և այլն, 2) տնտեսական գործող շուկայական տնտեսության ամրապնդումը, ինչպես նաև ԵՄ ներքին շուկայական մրցակցությանը դիմակայելու հնարավորությունները, 3) ԵՄ մտնելու չափանիշները: ԵՄ-ի անդամի պարտականությունների կատարման հնարավորությունները, այդ թվում՝ քաղաքական, տնտեսական ու արժույթային միության նպատակներին հետևելու պարտավորությունները: Այնուհետև անհրաժեշտ է ծրագրի կազմել այս չափանիշներին կամ նրանց առանձին քաղաքական մասերին հասնելու համար:

Դավիթ Մելիքյան

Հայ-եվրոպական խորհրդատվական կենտրոնի տնտեսական քաղաքականության և իրավական գծով փորձագետ, տ.գ.թ.

Հատվածներ ԴԱՆՈՐ ՃԱՆԱԿԱՐԳՆԵՐ ՏՆՈՒՄ ԵՆ ԲԵՐՈՒՄԵՆ. ԵԳՐՈՒՄՅՈՒՆԻՎԵՐՍԻՏԵՏԻ ՀԱՅԴԵ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՎՅՈՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶՄՈՂԱՑՄԱՆ ԲՈՒՆԱԿԱՆԱԿՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳՈՒՄ» հոդվածից. «Հայաստանյան զարգացումներ», քիվ 4 (1), 2003

1. «Հայաստանի կայուն տնտեսական աճի քաղաքականություն», Երևան 2003, թատվել է Միացյալ ազգերի կազմակերպության զարգացման ծրագրի հայաստանյան գրասենյակի ինտերնետային կայքի վրա <http://www.unep.am/>:
2. Օրինակ, մի տեղերի կյանքի տնտեսության ընթացքում:
3. «Հայաստանի կայուն տնտեսական աճի քաղաքականություն», Երևան 2003, էջ 4:
4. Տե՛ս նույն տեղում, էջ 6:
5. Տե՛ս նույն տեղում, էջ 24-25:
6. Տե՛ս նույն տեղում, էջ 26-27:

Աղիբեջանի Հանրապետության «Մաքսային հայտարարագրի դրույթների և պայմանների մասին» կանոնակարգի 2.1 կետի համաձայն «մաքսային հայտարարագիրը չի համարվում մաքսային փաստաթուղթ» (տես Մաքսային պետական կոմիտեի 1997թ. դեկտեմբերի 26-ի թիվ 1106 հրամանը): Այդուհանդերձ, Կանոնակարգը չի մասնավորեցնում, թե մաքսային մարմիններում ով է իրավասու այս փաստաթուղթը տրամադրել արտաքին տնտեսական գործունեությանը զբաղվողներին: Հետևանքն այն է, որ գործարարը, որը պետք է հայտարարագրի ապրանքների արժեքը, չի կարող մաքսային ծառայողներից ստանալ այդ փաստաթուղթը և արդյունքում ստիպված է իր ապրանքները ձևակերպել «ներպետական գների համաձայն», որոնք առաջարկվում են մաքսային ծառայողի կողմից: Դա, իր հերթին, գործարարին ստիպում է լրացուցիչ (չնախատեսված) ծախսեր կրել, որն ազդում է նրա արտաքին տնտեսական գործունեության արդյունավետության վրա:

Ըստ էության, հայտարարագրման և ձևակերպման գործողությունները չեն կարող համարվել որպես պարզ ընթացակարգեր, քանի որ դրանք պահանջում են մաքսային օրենսդրության մանրակրկիտ իմացություն: Օրինակ, ապրանքների և տրանսպորտային միջոցների տարանջիկ անցումը կարգավորող մաքսագերծման հիմնական փաստաթղթի՝ բեռնային մաքսային հայտարարագրի 54 սյունակներից կեսից ավելին լրացվում է համապատասխան ծածկագրերով: Աղիբեջանի վաճառականների և արտադրողների միության հովանու ներքո ստեղծված և արտաքին տնտեսական գործունեությանը զբաղվողներին աջակցություն ցուցաբերող Տեղեկատվական կենտրոնին ուղարկվող բողոքներից պարզ է դառնում, որ գործարարները չեն կարող հաղթահարել մաքսային օրենսդրությանը նախատեսված բոլոր արարողակարգերի հետ կապված դժվարությունները: Ապրանքների և տրանսպորտային միջոցների մաքսային հայտարարագրման ժամանակ կատարված ցանկացած սխալ կարող է մաքսային ծառայողի կողմից մեկնաբանվել որպես դիտավորյալ կատարված սխալ: Դա հանգեցնում է մաքսային օրենսդրության խախտման համար նշանակվող տույժերի կամ լրացուցիչ ծախսեր առաջացնում՝ պայմանավորված ապրանքների կամ տրանսպորտային միջոցների ձևակերպման ձգձգումներով:

Նման խնդիրներ լուծելու նպատակով արևմտյան պետությունների մեծ մասը ստեղծել է բրոքերների ինստիտուտ՝ դեռևս 20-րդ դարի սկզբին: Ներկայումս, եվրոպական զարգացած երկրներում արտաքին առևտրային գործառնությունների մեծ մասը (մինչև 90%) գրանցվում է բրոքերային ֆիրմաների կողմից: Աղիբեջանում բրոքերային ծառայությունների փաստացի գոյությունը չի լուծում այս խնդիրը, քանի որ Աղիբեջանում առկա այդ կազմակերպություններից և ոչ մեկը պաշտոնապես գրանցված չէ: Մյուս կողմից, գրանցվելու դեպքում այդ մաքսային բրոքերները պարտավոր կլինեն ապրանքներ և տրանսպորտային միջոցներ մաքսագերծելիս նշել իրենց հասցեն և հեռախոսը (տես բեռնային մաքսային հայտարարագրի 14-րդ և 54-րդ սյունակները): Այսպիսով, ոչ թե արտաքին տնտեսական գործունեություն իրականացնողները, այլ իրենք՝ բրոքերներն են պատասխանատվություն ստանձնում մաքսային գործառնություններին առնչվող բոլոր պրոտեցիալ ռիսկերի համար: Գործարարները, որպես կանոն, մաքսագերծման ընթացակարգերին ծանոթ չեն և այդ պատճառով շատ ավելի արդյունավետ և ձեռնուկ է, երբ այս ոլորտում մասնագիտացված բրոքերներն են գործ ունենում մաքսային ծառայող-

ների հետ: Այլ կերպ ասած, մաքսային բրոքերների ինստիտուտի կայացումը էապես կբարձրացնի մաքսային գործունեության թափանցիկությունը և կըպարզեցնի արտահանման և ներմուծման ընթացակարգերը:

Վուզար Հուսեյնով

Աղիբեջանի վաճառականների և արտադրողների միության արտահանման և ներմուծման գծով փորձագետ:

ՀԱՐՑԵՐ ԵՎ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

Վրաստանի օրենսդրության համաձայն, ինչպիսի՞ն է մաքսատուրքերի վճարման հերթականությունը և մեծությունը:

Վրաստանի օրենսդրության համաձայն, մաքսատուրքերի վճարման հերթականությունը և մեծությունը հետևյալն են.

- Մաքսավճար (ապրանքի մաքսային արժեքի 0.15%-ի չափով):

- Կարանտինային վճար (այն դեպքում, երբ ապրանքը ենթակա է ֆիտոսանիտարական կամ անասնաբուժական իսկողության՝ բուսական կամ կենդանական ծագման ապրանքների դեպքում):

- Մաքսատուրք (մաքսային վճար, որը հավելվում է ապրանքի մաքսային արժեքին. «Մաքսային սակագների և տուրքերի մասին» Վրաստանի օրենքի համաձայն մաքսատուրքն առանձնացված է):

- Այն դեպքում, երբ ապրանքը ենթակալիցային է, ակցիզային հարկ (որը հաշվարկվում է համաձայն «Մաքսային սակագների և տուրքերի մասին» Վրաստանի օրենքի համապատասխան դրույթների):

- Ածելացված արժեքի հարկ (ապրանքի մաքսային արժեք, գումարած մաքսավճար, գումարած մաքսատուրք, գումարած ակցիզային հարկ (եթե ապրանքը ենթակալիցային է) ստացվող գումարի 20%-ի չափով):

- Վրաստանի տարածք մուտքի և ավտոտրանսպորտային միջոցների գերմոնմատիվային բեռնըվածության հարկ, որը տարբերակվում է՝ կախված ավտոտրանսպորտային միջոցի տեսակից և բեռնափոխադրման հզորությունից, և Վրաստանի Հարկային օրենսգրքի համաձայն տատանվում է 60-ից 880 լարի միջակայքում և վճարվում է միայն Վրաստանի տարածք ներկրված կամ տարանջիկ շարժվող ավտոտրանսպորտային միջոցների սեփականատերերի կողմից:

Ինչպե՞ս և ինչի՞ հիման վրա է Վրաստանի մաքսային մարմինների կողմից որոշվում ապրանքի մաքսային արժեքը և ծագման երկիրը:

- Վրաստանի տարածք ապրանքներ ներմուծելիս դրանց նկատմամբ մաքսատուրքեր հաշվարկելիս անհրաժեշտ է որոշել այդ ապրանքների մաքսային արժեքը և ծագման երկիրը:

- Ապրանքների մաքսային արժեքը և ծագման երկիրը որոշվում են Վրաստանի 1998թ. մարտի 20-ի «Մաքսային սակագների և տուրքերի մասին» օրենքի համաձայն, որի հիման վրա ընդունվել են ենթաօրենսդրական նորմատիվ ակտեր. Պետական մաքսային դեպարտամենտի նախագահի 1999թ. հոկտեմբերի 4-ի թիվ 186 հրամանը «Վրաստան ներմուծվող ապրանքների մաքսային արժեքի որոշման կարգի մասին» և 1999թ. հոկտեմբերի 18-ի թիվ 198 հրամանը «Վրաստան ներմուծվող ապրանքների ծագման երկրի որոշման կարգը հաստատելու մասին»:

- Ապրանքի մաքսային արժեքը մեկնաբանվում է որպես ապրանքի գինը Վրաստանի մաքսային սահմանը հատելիս, որի հիման վրա հաշվարկվում է մաքսատուրքը: Ապրանքի մաքսային արժեքը ներառում է ապրանքը ծեռք բերելու գործարքի գինը, մինչև Վրաստանի մաքսային սահմանը հատելու կետը:

այդ ապրանքի փոխադրման, բեռնման/բեռնաթափման ծախսերը, ապահովագրությունը, կոմիսիոն վճարները (բացառությամբ ապրանքի փոխադրումից առաջ զննության անցկացումը հաստատող փաստաթղթի ստացման համար կատարվող վճարի) և միջնորդական սպասարկման վճարները, ինչպես նաև լիցենզավորման և այլ վճարները, որոնք գնորդը ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն կատարել է մտավոր սեփականության օբյեկտների օգտագործման համար: Եթե Վրաստանի մաքսային տարածք են ներմուծվում ապրանքներ, որոնք ստացվել են մաքսային տարածքից դուրս վերամշակման մաքսային ռեժիմի շրջանակներում դուրս բերված ապրանքների վերամշակումից, դրանց մաքսային արժեքից հանվում է վերամշակման համար հայտարարագրված և դուրս բերված ապրանքի արժեքը:

Եթե հնարավոր չի լինում ժամանակին որոշել ներմուծվող ապրանքի մաքսային արժեքը, ապա ներմուծողին հնարավորություն է տրվում՝ ապրանքը դուրս բերելու մաքսատնից, եթե նա չպետք է թողնի դրամական ավանդ ապրանքի առավելագույն մաքսային արժեքի հիման վրա հաշվարկված հարկերի և վճարների բոլոր տեսակների հանրագումարի չափով:

Ապրանքի ծագման երկիր է համարվում այն երկիրը, որտեղ ապրանքն ամբողջովին արտադրվել է կամ վերամշակվել: Ապրանքի ծագման երկիր կարող է համարվել պետությունների խումբը, մաքսային միությունը, որն է պետության շրջանը կամ մասը, եթե դրանց առանձնացումն անհրաժեշտ է ապրանքի ծագման երկիրը որոշելու տեսակետից:

Տվյալ երկրից ապրանքի ծագումը հաստատելու նպատակով մաքսային մարմինը պարտավոր է պահանջել ապրանքի ծագման վկայագիր (բնօրինակ կամ պաշտոնապես վավերացված կրկնօրինակ), որը տրվել է տվյալ երկրի իրավասու մարմինների կողմից և պարունակում է ապրանքի նույնացման համար անհրաժեշտ հետևյալ տվյալները.

- Ներմուծողի անունը և հասցեն:
- Փաթեթավորման նյութի տեղերի թիվը, տեսակները, նշանները և համարակալումը:
- Ապրանքի տեսակը:
- Ապրանքի լրիվ («բրուտտո») և զուտ («նետտո») քաշը, իսկ եթե հնարավոր է քաշի թեթևացում փոխադրման դեպքում, կամ եթե անհնար է որոշել քաշը, ապա ապրանքի քանակությունը և ծավալը:
- Հնարավորության դեպքում, փոխադրման տրանսպորտային միջոցները և երթուղին:

Ծագման վկայագրում պետք է նաև նշված լինի ուղարկողի հայտարարությունն այն մասին, որ ապրանքը համապատասխանում է ծագման համապատասխան չափորոշիչներին: Եթե կասկածներ են ծագում դրանում նշված տվյալների արժանահավատության մասին, ապա մաքսային մարմինն իրավասու է դիմել վկայագիրը տրամադրած մարմնին՝ խնդրելով լրացուցիչ կամ ճշգրտող տեղեկություններ:

Վկայագիրը պետք է պարունակի երկրի համապատասխան իրավասու մարմնի հավաստագրումն առ այն, որ վկայագրում նշված տեղեկությունները ստույգ են: Վկայագրի գործողության ժամկետը ստորագրման օրվանից 4 տարի է:

Ծագման վկայագիր չի պահանջվում, եթե ներմուծվող ապրանքի մաքսային արժեքը չի գերազանցում 1000 ԱՄՆ դոլարը: Այն ապրանքը, որի ծագումը ստուգվողն է չափազանց փոքր, և որի մաքսային արժեքը չի գերազանցում 1000 ԱՄՆ դոլարը, կարող է թողնվում Վրաստանի սահմանով «առավելագույն դրույքաչափով հաշվարկված մաքսատուրքի վճարումից հետո ներմուծում» մաքսային ռեժիմով: Ապրանքի ծագման վկայագիրը պետք է ներկայացվի ապրանքի մաքսային

ձևակերպման ժամանակ՝ մաքսային հայտարարագրի հետ միասին:

Վրաստանի օրենսդրության համաձայն ինչպե՞ս է մեկնաբանվում երկակի նշանակության արտադրանքը, և արտադրանքի ո՞ր տեսակներն են մտնում նշված խմբատեսակի մեջ:

Վրաստանի Հանրապետության 1998թ. ապրիլի 28-ի «Երկակի նշանակության գինամթերքի, ռազմական տեխնիկայի և արտադրանքի արտահանման և ներմուծման հսկողության մասին» թիվ 1351-II օրենքի համաձայն, երկակի նշանակության արտադրանք է համարվում այն արտադրանքը, որը նախատեսված է ռազմական նպատակների համար, սակայն կարող է օգտագործվել միջուկային, քիմիական կամ զանգվածային ռազմական այլ զենքի, ինչպես նաև դրա տեղափոխման միջոցների արտադրության մեջ:

Հաշվի առնելով վերոգրյալը, Վրաստանի մաքսային սահմանով այդ տեսակի արտադրանքի շարժը ենթակա է հատուկ հսկողության, ներառյալ հետևյալը.

- Սովորական գինամթերքը և տեխնիկան, հումքը, նյութերը, հատուկ սարքերը և տեխնոլոգիաները, ինչպես նաև դրանց արտադրությանն առնչվող ծառայությունները:
- Միջուկային նյութերը, տեխնոլոգիաները, սարքերը, հարմարանքները, հատուկ միջուկային նյութերը, ռադիոակտիվ ճառագայթման աղբյուրները և իզոտոպ արտադրանքը, որոնց ցանկը սահմանված է չտարածման միջազգային ռեժիմով:
- Երկակի նշանակության քիմիկատները և տեխնոլոգիաները, որոնք կարող են օգտագործվել քիմիական զենք ստեղծելիս՝ համաձայն չտարածման միջազգային ռեժիմով սահմանված ցանկի:
- Հիվանդությունների հարուցիչները, դրանց գենետիկորեն փոփոխված ձևերը և գենետիկ նյութերի կտորները, որոնք կարող են օգտագործվել բակտերիոլոգիական (կենսաբանական) և տոկսիկոլոգիական զենքի ստեղծման մեջ՝ համաձայն չտարածման միջազգային ռեժիմով սահմանված ցանկի:
- Սարքեր, նյութեր և տեխնոլոգիաներ, որոնք կիրառվում են միջուկային զենքի ստեղծման մեջ, որոնց ցանկը սահմանված է չտարածման միջազգային ռեժիմով:
- Ռազմական նշանակության արտադրանքին առնչվող գիտատեխնիկական տեղեկատվությունը, ծառայությունները և մտավոր սեփականության արգասիքները:

Բացի այդ, Վրաստանի Նախագահի որոշմամբ արտադրանքի որոշակի տեսակներ կարող են ենթարկվել հատուկ հսկողության:

Ինչպիսի՞ փաստաթղթեր են ներկայացվում մաքսային մարմնին Վրաստանից Ռուսաստան ապրանքներ արտահանելիս, և ինչպիսի վճարներ են գանձվում այդ դեպքում:

Վրաստանի ֆինանսների նախարարի «Ապրանքների արտահանման և ներմուծման մաքսային ձևակերպման համար անհրաժեշտ փաստաթղթերի և տեղեկանքների ցանկը հաստատելու մասին» 2001թ. նոյեմբերի 21-ի թիվ 798 հրամանի համաձայն, Վրաստանից Ռուսաստան, ինչպես նաև ցանկացած այլ երկիր ապրանքներ արտահանելիս ապրանքամաքսային հայտարարագրի հետ միասին մաքսային մարմնին են ներկայացվում հետյալ փաստաթղթերը.

- Հայտարարագրողի՝ բեռնային մաքսային հայտարարագիր ներկայացնելու իրավասությունը հաստատող փաստաթղթեր:
- Ապրանքի շարժի փաստը հաստատող տրանսպորտային փաստաթղթեր:
- Արտաքին տնտեսական հարաբերություններին

մասնակցող սուբյեկտների միջև կնքված պայմանագիր կամ այն փոխարինող փաստաթուղթ:

- Հաշիվ-ապրանքագիր («ինվոյս»):

- Հարկ վճարողի հաշվառման համարը հաստատող փաստաթուղթ (հարկատուի վկայական), որը տրվել է հարկատուին սպասարկող հարկային տեսչության կողմից:

- Ապրանքի ծագման վկայագիր, որը տրվել է համապատասխան երկրի իրավասու մարմնի կողմից:

- Պարտադիր սերտիֆիկացման ենթակա ապրանքի դեպքում՝ ապրանքի համապատասխանության վկայական, որը տրվել է Վրաստանի ստանդարտացման, չափաբանության և սերտիֆիկացման վարչության կամ վերջինիս տարածքային մարմնի կողմից:

- Պարտադիր ֆիտոսանիտարական հսկողության ենթակա ապրանքի դեպքում՝ ֆիտոսանիտարական վկայագիր, որը տրվել է Վրաստանի գյուղատնտեսության և մթերքի նախարարության բույսերի պաշտպանության ծառայության կամ վերջինիս տարածքային մարմնի կողմից:

- Պարտադիր անասնաբուժական հսկողության ենթակա ապրանքի դեպքում՝ անասնաբուժական վկայագիր կամ Վրաստանի գյուղատնտեսության և մթերքի նախարարության անասնաբուժական վարչության կողմից տրված վկայական:

- Եթե արտահանումը ենթակա է լիցենզավորման, ապա համապատասխան իրավասու մարմնի տրամադրած լիցենզիան:

- Վրաստանի 1998թ. փետրվարի 18-ին ընդունված «Մաքսավճարների մասին» թիվ 1226-ՈՏ օրենքի համաձայն, Ռուսաստան ապրանքներ արտահանելիս զանձվում է ապրանքի մաքսային արժեքի 0.15%-ի չափով մաքսավճար, ընդ որում՝ այդ զումարը չի կարող պակաս լինել 50 և ավել լինել 2,000 լարիից:

Ինչպիսի՞ հարկատեսակներով է հարկվում Աղդրբեջանից ֆիզիկական անձի կողմից Վրաստան ներկրորդ գյուղատնտեսական արտադրանքը:

Աղդրբեջանի Հանրապետությունից Վրաստան գյուղատնտեսական արտադրանք ներմուծելիս առաջին հերթին զանձվում է մաքսավճար ապրանքի մաքսային արժեքի 0.15%-ի չափով, ընդ որում՝ այդ զումարը չի կարող պակաս լինել 50 և ավել լինել 2,000 լարիից:

Բացի այդ, զանձվում է մաքսատուրք: Քանի որ Աղդրբեջանը չի հանդիսանում Առևտրի համաշխարհային կազմակերպության անդամ, այնտեղից ներմուծվող արտադրանքի նկատմամբ տարածվում է 5% և 12% դրույքաչափերով մաքսատուրք՝ կախված արտադրատեսակից: Գյուղատնտեսական արտադրանքի դեպքում դրույքաչափը հիմնականում կազմում է ապրանքի մաքսային արժեքի 12%: Սակայն Վրաստանի և Աղդրբեջանի միջև 1996թ. մարտի 8-ին կնքվել է «Ազատ առևտրի մասին» երկկողմ համաձայնագիր (Վրաստանի նկատմամբ այն գործողության մեջ է մտել 1996թ. հուլիսի 10-ին), համաձայն որի այս պետությունները մաքսային հարկեր և տուրքեր չեն կիրառում այն ապրանքների ներմուծման և արտահանման նկատմամբ, որոնք ծագում են մասնակից պետություններից մեկի մաքսային տարածքից (նման ապրանքին պետք է ուղեկցի աղդրբեջանական ծագման վկայագիր), և որոնք նախատեսված են մասնակից մյուս պետության տարածք ներկրվելու համար: Բացառություններ թույլատրվում են միայն կողմերի նախնական գրավոր համաձայնությամբ, սակայն վերոհիշյալ ապրանքախմբերի առնչությամբ Աղդրբեջանի և Վրաստանի միջև նմանօրինակ պայմանավորվածություններ չկան:

Վրաստանի երիտասարդ տնտեսագետների ընկերակցություն

ՕՐԵՆԱԴՐԱԿԱՆ ԵՎ ԵՆԹԱՕՐԵՆԱԴՐԱԿԱՆ ՓՈԳՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

1. ՀՀ կառավարության 2003թ. դեկտեմբերի 11-ի «ՀՀ կառավարության 1999 թվականի հոկտեմբերի 26-ի թիվ 662 որոշման մեջ փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին» թիվ 1632-Ն որոշում /տես «ՀՀ պաշտոնական տեղեկագիր», 2004թ., թիվ 1/:

Կառավարության որոշումը վերաբերում է դրոշմավորման ենթակա ապրանքների (ծխախոտի արտադրանք և ալկոհոլային խմիչքներ) նոր՝ 2004թ. թվագրումով ակցիզային դրոշմանիշերով դրոշմավորման կարգին, ինչպես նաև հին թվագրումով ակցիզային դրոշմանիշերով դեռևս չիրացված ապրանքների վերադրոշմավորման կարգին:

2. ՀՀ կառավարության 2003թ. նոյեմբերի 21-ի «Մաքսային հսկողություն իրականացնելու համար անհրաժեշտ փաստաթղթերի ու տեղեկությունների ցանկերը և դրանք մաքսային մարմիններին տրամադրելու կարգը սահմանելու մասին» թիվ 1779-Ն որոշում/տես «ՀՀ պաշտոնական տեղեկագիր», 2004թ. թիվ 7/:

Կառավարության որոշումն ընդունվել է հստակեցնելու համար այն փաստաթղթերի ցանկը, որոնք անհրաժեշտ են ՀՀ մաքսային սահմանով տեղափոխվող ապրանքների մաքսային հսկողության և մաքսային ձևակերպումների համար: Որոշմամբ նշված են այն փաստաթղթերը, որոնք ՀՀ մաքսային մարմինները կարող են պահանջել ներմուծման կամ արտահանման ժամանակ և այն կարգը, որով այդ փաստաթղթերը պետք է ներկայացվեն մաքսային մարմիններին: Նշված ցանկից դուրս մաքսային մարմինն այլ փաստաթղթեր պահանջելու իրավունք չունի: Այս որոշմամբ ուժը կորցված է ճանաչվել նախկինում գործող ՀՀ կառավարության 2001թ. մայիսի 15-ի թիվ 413 որոշումը, որով սահմանված փաստաթղթերի ցանկն ավելի մեծ էր և հստակեցված չէր դրանք մաքսային մարմիններին ներկայացնելու կարգը: Կառավարության որոշումն ընդունվել է այս ասպարեզում հնարավոր չարաշահումները նվազագույնի հասցնելու նպատակով:

3. ՀՀ կառավարության 2003թ. նոյեմբերի 21-ի «ՀՀ միջազգային օդանավակայաններով մեկնող և ժամանող ֆիզիկական անձանց կողմից ուղեկցվող բեռների մաքսային հսկողության իրականացման ժամանակ երկուդային համակարգի կիրառման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 1927-Ն որոշում /տես «ՀՀ պաշտոնական տեղեկագիր», 2004թ., թիվ 11/:

Կառավարության որոշումը փոխարինել է նախկինում գործող ՀՀ մաքսային վարչության պետի 1998թ. հուլիսի 10-ի «Զվարթնոց» օդանավակայանի մաքսային կետում երկուդային համակարգի կիրառմամբ մաքսային հսկողություն հաստատելու մասին» կարգը հաստատելու մասին» թիվ 85-ՄՎԸ հրամանը, որն ըստ էության բխում էր հին մաքսային օրենսգրքի դրույթներից և չէր համապատասխանում գործող օրենսդրության պահանջներին: Կառավարության որոշմամբ երկուդային համակարգը կիրառվում է ոչ միայն «Զվարթնոց» մաքսատանը, այլ նաև մյուս օդանավակայաններում: Կարգի մեջ տեղ են գտել մաքսային ձևակերպումների արարողակարգերի միասնականացմանն ուղղված Կիտոյի կոմպենցիայի այս հիմնահարցին վերաբերող մի շարք դրույթներ, որով կարգն առավելագույնս մոտեցվել է միջազգային չափանիշներին:

4. ՀՀ կառավարության 2004թ. փետրվարի 26-ի «ՀՀ կառավարության 2003թ. մարտի 20-ի թիվ 502-Ն որոշման մեջ փոփոխություններ և լրացում կատարելու մասին» թիվ 224-Ն որոշում /տես «ՀՀ պաշտոնական տեղեկագիր», 2004թ., թիվ 1/:

նական տեղեկագիր», 2004թ., թիվ 16/:

Կառավարության որոշումը, որով փոփոխություններ են կատարվել 2003թ. մարտի 20-ի թիվ 502-Ն որոշման մեջ, վերացրել է վերոգրյալ որոշմամբ սահմանված և ՀՀ ֆիզիկական անձանց վերաբերյալ քանակային սահմանափակումները: Մինչ այս փոփոխությունը, ցանկացած ֆիզիկական անձ և օտարերկրյա իրավաբանական անձինք ՀՀ մաքսային տարածք իրավունք չունեին ներմուծելու այսպես կոչված ակնհայտ առևտրային քանակության ապրանքներ, որոնց բնաիրային չափերը սահմանվել էին կառավարության առանձին որոշմամբ՝ աղյուսակի տեսքով: Նշված քանակները գերազանցող ապրանքներ ներմուծելու դեպքում վերոգրյալ անձինք պետք է ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով գրանցվեին որպես ձեռնարկատիրական գործունեություն իրականացնող անձինք:

Թիվ 224-Ն որոշումը սահմանել է, որ ՀՀ քաղաքացիների կողմից ներմուծվող ակնհայտ առևտրային քանակության ապրանքների բնաիրային չափերի սահմանափակումներ չեն սահմանվում, այսինքն համապատասխան հարկերի վճարմամբ ֆիզիկական անձինք կարող են ներմուծել անսահմանափակ քանակությամբ ապրանքներ: Մինչև սահմանափակման վերացումը լուրջ բարդություններ էին առաջանում ՀՀ քաղաքացիների կողմից ՀՀ ներմուծվող ապրանքների մասային ձևակերպումների ժամանակ, այսպես օրինակ, համաձայն ցանկի, քաղաքացին իրավունք ուներ ներմուծել հագուստ և դրա պարագաներ 6 զույգ կամ կոստյումներ 2 հատ, իսկ դրանից ավել քանակի դեպքում նա պետք է գրանցվեր որպես անհատ ձեռնարկատեր:

5. ՀՀ կառավարության 2004թ. փետրվարի 26-ի «Մշակութային արժեքների և մշակութային առարկաների արտահանումը կարգավորելու մասին» թիվ 245-Ն որոշում /տես «ՀՀ պաշտոնական տեղեկագիր», 2004թ., թիվ 18/:

Կառավարության որոշմամբ ուժը կորցրած է ճանաչվել 1999թ. մարտի 5-ի «Մշակութային արժեքների և առարկաների արտահանումը կարգավորելու մասին» թիվ 137 որոշումը: Նոր որոշումը զգալիորեն պարզեցրել է մշակութային արժեքների արտահանման արարողակարգը: Մասնավորապես, եթե նախկինում համապատասխան ցանկերի համաձայն մշակութային արժեքների արտահանումն իրականացվում էր համաձայն ՀՀ մշակույթի, երիտասարդության հարցերի և սպորտի նախարարության մշակութային արժեքների պահպանության վարչության կողմից տրվող մշակութային արժեքների արտահանման իրավունքի վկայագրի, ապա նոր որոշմամբ բացի որոշ հեղինակների ստեղծագործություններից, մնացած բոլոր արժեքների արտահանումն իրականացվում է առանց վկայագրի:

6. ՀՀ կառավարության 2004թ. մարտի 25-ի «ՀՀ ներմուծվող ակցիզային հարկով հարկման ենթակա որոշ ապրանքների դրոշմավորման համար «2004» թվագրմամբ ակցիզային դրոշմանիշները կիրառության մեջ դնելու մասին» թիվ 392-Ն որոշում /տես «ՀՀ պաշտոնական տեղեկագիր», 2004թ., թիվ 21/:

Կառավարության որոշումը վերաբերում է նոր թվագրումով ակցիզային դրոշմանիշների կիրառության մեջ դնելու ժամկետներին:

7. ՀՀ կառավարության 2004թ. ապրիլի 8-ի «Բուսասանիտարական փորձաքննության նպատակով փորձանմուշների տրամադրման կարգը սահմանելու մասին» թիվ 514-Ն որոշում /տես «ՀՀ պաշտոնական տեղեկագիր», 2004թ., թիվ 25/:

Կառավարության որոշմամբ հստակեցվել է բուսասանիտարական փորձաքննության նպատակով

փորձանմուշների տրամադրման կարգը, քանի որ նախկինում նման կարգ առհասարակ նախատեսված չէր, և հնարավոր էին բազմաթիվ չարաշահումներ:

8. ՀՀ կառավարության 2004թ. ապրիլի 29-ի «ՀՀ կառավարության 2001 թվականի մարտի 9-ի N 172 որոշման մեջ փոփոխություններ և լրացում կատարելու մասին» թիվ 591-Ն որոշում /տես «ՀՀ պաշտոնական տեղեկագիր», 2004թ., թիվ 27/:

Որոշմամբ փոփոխություն է կատարվել ՀՀ կառավարության մեկ այլ, 2001 թվականի մարտի 9-ի «Աաքսային ձևակերպումների համար սահմանված վայրերից և մաքսային ձևակերպումներն իրականացնող մաքսային մարմինների աշխատանքային ժամերից դուրս մաքսային ձևակերպումների իրականացման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 172 որոշման մեջ: Մասնավորապես, եթե նախկինում մաքսային մարմնի աշխատաժամերից դուրս, ասենք ժամը 18 ամց 10 ժամերից մաքսային ձևակերպումներ իրականացնելու համար ապրանքներ տեղափոխող անձը պետք է դիմեր ՀՀ կառավարության առընթեր մաքսային պետական կոմիտե և ստանար համապատասխան գրավոր թույլտվություն, որը հնարավոր էր անել միայն հաջորդ օրը, ապա փոփոխությամբ համապատասխան թույլտվությունը կարող է տալ ապրանքների մաքսային ձևակերպումներ իրականացնող մաքսատունը, որը հատկապես արդիական է շուտ փչացող և պահպանման հատուկ պայմաններ պահանջող ապրանքների համար:

9. ՀՀ կառավարության 2004թ. հունիսի 25-ի «ՀՀ-ից փայտանյութի և դրանից պատրաստված որոշ ապրանքների արտահանման կարգը սահմանելու մասին» թիվ 908-Ն որոշում /տես «ՀՀ պաշտոնական տեղեկագիր», 2004թ., թիվ 36/:

Կառավարության որոշումը կանոնակարգել է ՀՀ մաքսային տարածքից փայտանյութի և դրանից պատրաստված արտադրանքի արտահանման կարգը, որի համաձայն նշված ապրանքների արտահանումն իրականացվում է ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարության կողմից տրվող «Արտահանվող և ձեռք բերված փայտանյութի կամ դրանից պատրաստված որոշ ապրանքների համապատասխանության մասին եզրակացության»: Նախկինում նման պահանջ ՀՀ օրենսդրությամբ չկար:

10. ՀՀ կառավարության 2004թ. հունիսի 17-ի «ՀՀ կառավարության 1999 թվականի հոկտեմբերի 26-ի N 662 որոշման մեջ լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» թիվ 901-Ն որոշում /տես «ՀՀ պաշտոնական տեղեկագիր», 2004թ., թիվ 37/:

Կառավարության որոշումն առնչվում է դրոշմավորման ենթակա ապրանքների ակցիզային դրոշմանիշներով դրոշմավորման գործող կարգում որոշ փոփոխություններին, որոնք վերաբերում են հին դրոշմանիշը նորով փոխելու հարցին:

2004թ. ընթացքում ընդունվել և հաստատվել են մաս հետևյալ օրենսդրական և ենթաօրենսդրական ակտեր.

- «ՀՀ մաքսային օրենսգրքում փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին» ՀՕ-25-Ն ՀՀ օրենք /տես «ՀՀ պաշտոնական տեղեկագիր», 2004թ., թիվ 7/:

- «Կազմակերպությունների և անհատ ձեռնարկատերերի կողմից ներմուծվող մաքսատուրքի 0 տոկոս դրույքաչափ ունեցող և ակցիզային հարկով հարկման ոչ ենթակա այն ապրանքների ցանկը հաստատելու մասին, որոնցից ավելացված արժեքի հարկը մաքսային մարմինների կողմից չի հաշվարկվում և զանձվում» ՀՀ օրենքում փոփոխություններ

կատարելու մասին» ՀՅ-74-Ն ՀՀ օրենք /տես «ՀՀ պաշտոնական տեղեկագիր», 2004թ., թիվ 31/:

- ՀՀ կառավարությանն առընթեր մաքսային պետական կոմիտեի նախագահի 2003թ. դեկտեմբերի 15-ի «Քաղաքում թույլատրված է» և «Բերք ստացված է» նշումներով մաքսային հայտարարագրի առկայության մասին» տեղեկանքի ձևը հաստատելու մասին» թիվ 03/97-Ն հրաման /տես «ՀՀ գերատեսչական նորմատիվ ակտերի տեղեկագիր», 2004թ., թիվ 1/:

- ՀՀ կառավարությանն առընթեր մաքսային պետական կոմիտեի նախագահի 2003թ. սեպտեմբերի 22-ի «ՀՀ մաքսային սահմանով «Ներմուծում՝ ազատ շրջանառության համար» և «Արտահանում՝ ազատ շրջանառության համար» մաքսային ռեժիմներով տեղափոխվող ապրանքների նախնական հայտարարագրման դեպքերը և կարգը հաստատելու մասին» թիվ 03/69-Ն հրաման /տես «ՀՀ գերատեսչական նորմատիվ ակտերի տեղեկագիր», 2004թ., թիվ 2/:

- ՀՀ կառավարությանն առընթեր մաքսային պետական կոմիտեի նախագահի 2004թ. հունվարի 24-ի «Մաքսային ծառայողի աշխատավարձի մակարդակի և մաքսային ծառայության ստաժի հաշվառման վերաբերյալ ՀՀ կառավարությանն առընթեր մաքսային պետական կոմիտեի պաշտոնական պարզաբանումը հաստատելու մասին» թիվ 04/04 հրաման /տես «ՀՀ գերատեսչական նորմատիվ ակտերի տեղեկագիր», 2004թ., թիվ 4/:

- ՀՀ կառավարությանն առընթեր մաքսային պետական կոմիտեի նախագահի 2004թ. փետրվարի 9-ի «ՀՀ կառավարությանն առընթեր մաքսային պետական կոմիտեի նախագահի 04.06.2003թ. N 03/42-Ն հրամանում լրացում կատարելու մասին» թիվ 04/11-Ն հրաման /տես «ՀՀ գերատեսչական նորմատիվ ակտերի տեղեկագիր», 2004թ., թիվ 7/:

- ՀՀ կառավարությանն առընթեր մաքսային պետական կոմիտեի նախագահի 2004 թ. ապրիլի 27-ի «ՀՀ կառավարությանն առընթեր մաքսային պետական կոմիտեում լրագրողների հավատարմագրման կարգը հաստատելու մասին» թիվ 04/49-Ն հրաման /տես «ՀՀ գերատեսչական նորմատիվ ակտերի տեղեկագիր», 2004թ., թիվ 13/:

ՕՐԵՆԱՐԿԱՆ ԵՎ ԵՆԹԱԾՐԵՆՍՅՈՒՆԿԱՆ ՓՈԾՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԱՂԻԲԵՋԱՆՈՒՄ

1. Նախարարների կաբինետի 2004թ. մարտի 20-ի թիվ 34 որոշում «Նախարարների կաբինետի 2001թ. Ապրիլի 12-ի» Ներմուծման-արտահանման գործառնությունների և Աղյուսակների Հանրապետությունում գանձվող մաքսատուրքի մասին» թիվ 80 որոշմանն ի լրացում ընդունված Նախարարների կաբինետի 2003թ. դեկտեմբերի 22-ի «Աղյուսակն ապրանքների ներմուծման մաքսատուրքի մասին» Նախարարների կաբինետի թիվ 161 որոշումը փոփոխելու մասին»

Կաբինետի այս որոշմամբ 10-րդ խմբի 1001100000, 1001901000, 1001909100 և 1001909900 ապրանքների և անվանակարգերի համար սակագնի դրույքաչափը փոխվել է՝ «5»-ից հասցվելով «0»-ի:

2. Նախարարների կաբինետի 2004թ. ապրիլի 20-ի թիվ 58 որոշում «Նախարարների կաբինետի 2001թ. ապրիլի 12-ի «Ներմուծման-արտահանման գործառնությունների և Աղյուսակների Հանրապետությունում գանձվող մաքսագերծման մաքսատուրքի մասին» թիվ 80 որոշմամբ հաստատված «Աղյուսակն ապրանքների ներմուծման մաքսատուրքի դրույքաչափերը» փոփոխելու մասին»:

Կաբինետի այս որոշմամբ մի շարք ապրանքների ներմուծման յուրահատուկ մաքսատուրքերը փոխվել են արժեքի նկատմամբ մաքսատուրքերով, և ապրանքային հետևյալ ծածկագրերին պատկանող

ապրանքների համար սահմանվել է 15% դրույքաչափ մաքսային արժեքի նկատմամբ. 0303, 0304, 0305, 0306, 0307, 1604, 3923, 3924, 5607, 5701, 5702, 5703 և 5904:

3. Նախարարների կաբինետի 2004թ. ապրիլի 20-ի թիվ 58 որոշում «Նախարարների կաբինետի 2001թ. մայիսի 31-ի թիվ 105 որոշմամբ հաստատված՝ «Ֆիզիկական անձանց կողմից Աղյուսակն մաքսային սահմանով արտադրության կամ առևտրային գործունեության համար չնախատեսված ապրանքների տեղափոխման կանոնակարգում փոփոխություններ կատարելու մասին»:

Կաբինետի այս որոշմամբ կրճատվել է ֆիզիկական անձանց կողմից արտահանման համար նախատեսված ձկնկիթի թույլատրելի քանակը՝ 660-ից մինչև 200 գրամ:

4. Նախարարների կաբինետի 2004թ. մայիսի 12-ի թիվ 66 որոշում «Նախարարների կաբինետի 2000թ. հուլիսի 13-ի թիվ 124 որոշմամբ հաստատված՝ «ԱԱՀ-ից ազատմամբ Աղյուսակն ներմուծվող ապրանքների ցանկ»-ում փոփոխություններ կատարելու մասին»:

Կաբինետի այս որոշմամբ ցանկին ավելացվել է ածուխը՝ որպես ԱԱՀ-ից ազատված ապրանք:

5. Նախարարների կաբինետի 2004թ. մայիսի 18-ի թիվ 67 որոշում «Նախարարների կաբինետի 2001թ. մայիսի 31-ի թիվ 105 որոշմամբ հաստատված՝ «Ֆիզիկական անձանց կողմից Աղյուսակն մաքսային սահմանով արտադրության կամ առևտրային գործունեության համար չնախատեսված ապրանքների տեղափոխման կանոնակարգում» փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին»:

Կաբինետի այս որոշմամբ հատկացվել են հրազենի փոխարդման նկատմամբ սահմանափակումները:

6. Նախարարների կաբինետի 2004թ. մայիսի 24-ի թիվ 73 որոշում «Կաբինետի մի շարք որոշումներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին»:

Կաբինետի այս որոշման նպատակն է խթանել երկրում մետաքսի շերտի բուծման զարգացումը՝ ԱԱՀ-ից արտոնություն նախատեսելով մետաքսի շերտի բուծման համար: Նույն որոշմամբ նաև 0511998010 անվանակարգի մաքսատուրքի դրույքաչափը փոխվել է՝ «15»-ից հասցվելով «0»-ի:

7. Նախարարների կաբինետի 2004թ. մայիսի 24-ի թիվ 74 որոշում «Նախարարների կաբինետի 2001թ. ապրիլի 12-ի Ներմուծման-արտահանման գործառնությունների և Աղյուսակների Հանրապետությունում գանձվող մաքսագերծման մաքսատուրքի մասին» թիվ 80 որոշմանն ի լրացում ընդունված Նախարարների կաբինետի 2003թ. դեկտեմբերի 22-ի «Աղյուսակն ապրանքների ներմուծման մաքսատուրքի մասին» Նախարարների կաբինետի թիվ 161 որոշումը փոփոխելու մասին»:

Կաբինետի այս որոշմամբ ապրանքների 06 խմբի և 0602101000 և 0602201000 ծածկագրերի համար մաքսատուրքի դրույքաչափը փոխվել է՝ «15»-ից հասցվելով «0»-ի:

2004թ. առաջին կիսամյակի ընթացքում ընդունվել և հաստատվել են նաև հետևյալ օրենսդրական և ենթաօրենսդրական ակտերը.

- 2004թ. մարտի 19-ի թիվ 606-11Թ օրենք «Աղյուսակն Հանրապետության և Ֆրանսիայի կառավարությունների միջև 2004թ. հունվարի 22-ին Փարիզում ստորագրված՝ Մաքսային խախտումների կանխման, ուսումնասիրությունների և հետևանքների վերացման ոլորտում համագործակցության և փոխօգնության համաձայնագիրը վավերացնելու

մասին»:

- 2004թ. հուլիսի 29-ի թիվ 710-11Ք օրենք «Աղբբեջանի Հանրապետության և Թուրքիայի կառավարությունների միջև 2004թ. ապրիլի 13-ին Անկարայում ստորագրված՝ Մաքսային ոլորտում համագործակցության և փոխօգնության համաձայնագիրը վավերացնելու մասին»:

- 2004թ. հուլիսի 29-ի թիվ 650-11ՔՊ օրենք «Աղբբեջանի Հանրապետության Մաքսային օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին»:

- Աղբբեջանի Հանրապետության Նախագահի 2004թ. մայիսի 6-ի թիվ 60 հրամանագիր «Մաքսային կոմիտեի կազմում Բուժժառայության վարչություն ստեղծելու նպատակով Մաքսային պետական կոմիտեի կառուցվածքում փոփոխություններ կատարելու մասին»:

- Աղբբեջանի Հանրապետության Նախագահի 2004թ. հունիսի 30-ի թիվ 84 հրամանագիր «Վիճակագրության և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների վարչությունը Վիճակագրության և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների գլխավոր վարչության վերածելու նպատակով Մաքսային պետական կոմիտեի կառուցվածքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին»:

ՕՐԵՆՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ

1. 2004 թ. փետրվարի 24-ին ընդունված և ապրիլի 5-ին ուժի մեջ մտած Վրաստանի օրենք «Մաքսային օրենսգրքում փոփոխություններ կատարելու մասին»:

Այս օրենքը կարգավորում է մաքսային վճարների գծով գերավճարների վերադարձը: Այդ գերավճարների վերադարձն ապահովելու նպատակով 2004թ. ապրիլի 5-ից սկսած բյուջետային մուտքերի միասնական հաշվին փաստացի փոխանցված գումարի 3%-ը չգերազանցող չափով գումարներ են փոխանցվում պետական գանձապետարան՝ հատուկ նպատակով ստեղծված ենթահաշվին: Բյուջետային մուտքերի միասնական հաշվից վերադարձի ենթակա գերավճարների ենթահաշվի վրա փոխանցվող գումարի տոկոսաչափը սահմանվում է Վրաստանի Ֆինանսների նախարարի համապատասխան որոշմամբ: Մաքսային վճարների գերավճարի գումարի հաշվին այլ վճարողների պահանջների բավարարումն անթույլատրելի է: Հարկային մուտքերի գերավճարի հաշվից գումարների վերադարձի կարգը և ժամկետները սահմանում է Վրաստանի կառավարությունը:

Հաշվի առնելով Վրաստանի մաքսային կոմիտեի դեպարտամենտի կողմից սահմանված՝ հարկերի վճարման վաղեմության ժամկետը, մաքսային վճարների գծով գերավճարներ ունեցողների մոտ մաքսային մարմինների նկատմամբ վերադարձի պարտավորություններն առաջանում են պահանջը գրավոր տեսքով ներկայացնելու օրվանից: Մաքսային վճարողները վերադարձնելիս հաշվարկվում է տոկոս, որի դրույքաչափը հավասար է պետական վարկերի համար Վրաստանի ազգային բանկի կողմից եռամսյակային կարգով սահմանվող տոկոսադրույքին:

2. 2003 թ. դեկտեմբերի 31-ին ընդունված և 2004 թ. հունվարի 1-ին ուժի մեջ մտած Վրաստանի օրենք «Մաքսային սակագների և վճարների մասին օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին»:

Այս օրենքի համաձայն 2004թ. հունվարի 1-ից ԱՀԿ-ի անդամ պետություններից կոշտ հացահատիկի (USQ ԱԱ ծածկագիր 100110000), փափուկ հացահատիկի և սերմացուի (USQ ԱԱ ծածկագիր 100190910) և գարու ներմուծումն ազատվում է մաքսային վճարներից:

Օրենքը նաև մինչև 2005 թ. հունվարի 1-ը մաքսավճարներից ազատում է Վրաստան ներմուծվող ծխախոտի արտադրանքը և հումքը (բացառությամբ «Տրապիզոն» տեսակի ծխախոտի): Բացի այդ, 2004թ. հունվարի 1-ից Վրաստանի տարածք ապրանքների ժամանակավոր ներմուծումը կամ Վրաստանի տարածքից ապրանքների ժամանակավոր արտահանումը հարկվում է մաքսային վճարներով այն չափով, որը սահմանված է Վրաստանի մաքսային տարածք «ներմուծում» ազատ շրջանառության համար՝ ռեժիմով ներմուծվող (ազատ շրջանառության ռեժիմի մեջ գտնվող) ապրանքների համար:

3. Վրաստանի Ֆինանսների նախարարի «Վրաստանի ֆինանսների նախարարի» Վրաստանի Ֆինանսների նախարարության մաքսային դեպարտամենտի գործունեության տարածքների և մաքսային ձևակերպման վայրերի սահմանման մասին «2003 թ. հունիսի 13-ի թիվ 309 հրամանում լրացում կատարելու մասին» 2004 թ. մարտի 17-ի թիվ 160 հրաման:

Այս հրամանը սահմանում է հետևյալ տարածքները և վայրերը.

- Աջարիայի Ինքնավար Հանրապետության Մաքսային վարչություն. ք. Բաթումի, Բաթումիի, Խելվաչաուրիի, Քոբուլեթիի, Խուլոյի և Քեդիի շրջաններ:

- «Արևելք» տարածքային մաքսատուն. ք. Թբիլիսի, ք. Ռուսթավի, Գարդաբանիի, Մառնուլիի, Բուխիսի, Թեթրիժլարոյի, Դմանիսիի, Ծալկայի, Սագարեջոյի, Գուրջաանիի, Թելավիի, Ախմեթայի, Լագոդեխիի, Կվարելիի, Դեդոփլիսժլարոյի և Սիդնադիի շրջաններ:

- «Հյուսիս» տարածքային մաքսատուն. Կազբեգի, Դուշեթիի, Մցխեթիի, Թիանեթիի, Ախալգորիի, Խաշուրիի, Գորիի, Կարելիի, Կասպիի, Քորնիսի, Ջավայի և Ցխինվալիի շրջաններ:

- «Արևմուտք» տարածքային մաքսատուն. ք. Փոթի, ք. Քութայի, Օզուրգետիի, Չոխատուրիի, Լանչխուտիի, Սենակիի, Աբաշայի, Խոբիի, Մարտվիլիի, Ծղալտուրոյի, Օնիի, Ամբրուլուրիի, Ցագերիի, Լենտեխիի, Տղիբուլիի, Խոնիի, Տերջուլայի, Վանիի, Բաղդատիի, Սախներեյի, Ճիաթուրայի, Ջեստաֆոնիի, Խարագաուլիի, Սամբրեդիայի, Ջուգոդիդիի, Չխորոցկույի, Ծալենջիխայի, Մեստիայի շրջաններ:

- «Հարավ» տարածքային մաքսատուն. Ախալցխայի, Բորժոմիի, Ադիգենիի, Ասպինձայի, Նինո-ծմինդայի, Ախալքալաքի շրջաններ:

- «Երկաթգիծ» տարածքային մաքսատուն. ք. Թբիլիսի, ք. Փոթի, ք. Քութայի, ք. Ռուստավի, Ախալցխայի, Բորժոմիի, Ադիգենիի, Ասպինձայի, Նինո-ծմինդայի, Ախալքալաքի, Խաշուրիի, Գորիի, Կարելիի, Կասպիի, Մցխեթիի, Կազբեգիի, Դուշեթիի, Թիանեթիի, Քորնիսիի, Ջավայի, Ցխինվալիի, Ախալգորիի, Գարդաբանիի, Մառնուլիի, Բուխիսի, Թեթրիժլարոյի, Դմանիսիի, Ծալկայի, Սագարեջոյի, Գուրջաանիի, Թելավիի, Ախմեթայի, Լագոդեխիի, Կվարելիի, Դեփլիսժլարոյի, Սիդնադիի, Օնիի, Ամբրուլուրիի, Ցագերիի, Լենտեխիի, Տղիբուլիի, Խոնիի, Տերջուլայի, Վանիի, Բաղդատիի, Սախներեյի, Ճիաթուրայի, Ջեստաֆոնիի, Խարագաուլիի, Սամբրեդիայի, Օզուրգետիի, Չոխատուրիի, Լանչխուտիի, Սենակիի, Աբաշայի, Խոբիի, Մարտվիլիի, Ջուգոդիդիի, Չխորոցկույի, Ծալենջիխայի և Մեստիայի շրջաններ:

Ստորև ներկայացված են համապատասխան հասցեները.

Աջարիայի Ինքնավար Հանրապետության, Մաքսային վարչություն ձևակերպումների բաժին

Ք. Բաթումի, Աղլիա, Բաթումի նավահանգիստ ք. Բաթումի, Շավշելի փող. թիվ 4:

Արևելք

Բ. Թբիլիսի Յունաշևի փող. թիվ 14, Դ. Ազմաշենքե-
լի փող. թիվ 95, Թբիլիսի օդանավակայան, Մցխե-
թի շրջան, ՋԱԳԵԱ գյուղ, Խաղաղության փող. թիվ
105, ք. Ռուսթավի, Պիրոսմանի փող. թիվ 38, ք. Թե-
լավ Թբիլիսյան խճուղու 2-րդ շրջադարձ:

Յուլիս

Բ. Գորի Ցխինվալյան խճուղի թիվ 2, ք. Մցխեթա, Նա-
րեկավալի գյուղ, Նատախտարի փող. թիվ 1:

Արևմուտք

Մ. Փոթի, Խոթի փողոց թիվ 7, Ծղալտուբույի շրջան,
Կվիտիրի գյուղ, «Մաքսային-բեմփինգ», ք. Ջուզդի-
դի Ջանաշիայի փող. թիվ 1:

Հարավ

Ադիգենիի շրջան Օրջոսանի գյուղ:

Երկաթգիծ

Բ. Թբիլիսի, Թամարա թագուհու պող. թիվ 154, ք.
Ռուսթավի, Պիրոսմանի փող. թիվ 34, Ծղալտուբույի
շրջան, Կվիրիտի գյուղ, «Մաքսային-կենպինգ»:

Աբխազիայի հիքնավար Հանրապետության Մաքսային վարչություն:

Բ. Թբիլիսի, Լիլո, Յունաշևի փող. թիվ 134:

4. Վրաստանի Նախագահի 2004 թ. փետրվարի 19-ի
թիվ 68 հրամանագիր «Վրաստանի Ֆինանսների
նախարարության մաքսային վարչության կառուց-
վածքային փոփոխությունների մասին»:

Այս հրամանագրով նախատեսված փոփոխություն-
ների արդյունքում վերացվել է Մաքսային վարչու-
թյան կառուցվածքային ստորաբաժանումներից
մեկը՝ «Էներգետիկայի մաքսատուն» տարածքային
մարմինը: Մաքսային վարչության մասին և այլ իրա-
վական ակտերում կատարված փոփոխությունների
արդյունքում նշված մաքսատան գործառույթները
փոխանցվում են մաքսային այլ մարմինների:

5. ՎՈՒՌՄՍ-ի անդամ պետությունների կառավա-
րությունների միջև մաքսային ոլորտում փոխօգ-
նության և համագործակցության համաձայնագիր:

2003թ. հուլիսի 4-ին ՎՈՒՌՄՍ-ի անդամ պետություն-
ների (Վրաստան, Ուկրաինա, Ուզբեկստան, Ադրբե-
ջան և Մոլդովա) կառավարությունները Յալթա քա-
ղաքում ստորագրեցին Համաձայնագիր՝ մաքսային
ոլորտում փոխօգնության և համագործակցության
մասին, որը Վրաստանում ուժի մեջ մտավ 2003թ.
դեկտեմբերի 30-ին: Ըստ Համաձայնագրի, մասնա-
կցող պետությունները պարտավորվում են երրորդ
կողմի պահանջով տրամադրել մաքսային օրենս-
դրության, ապրանքների փոխադրման և վերաբեռ-
ման, դրանց տեղավորման և նշանակության, ար-
ժեքի և ծազման մասին պահանջվող հավաստի տե-
ղեկություններ, ինչպես նաև տեղեկություններ պլա-
նավորված այնպիսի գործողությունների մասին,
որոնց արդյունքում հնարավոր է մաքսային օրենս-
դրության խախտում: Պահանջը ստացող մարմինը
պարտավոր է վերահսկողություն իրականացնելու
նպատակով ձեռնարկել անհրաժեշտ բոլոր քայլերը:
Ելնելով այս Համաձայնագրից՝ նրա անդամ երկրնե-
րը համապատասխան դիմումի դեպքում պարտա-
վոր են ձեռնարկել համապատասխան միջոցներ վե-
րահսկելու. ա) այն ֆիզիկական և իրավաբանական
անձանց, ովքեր խախտել են Համաձայնագրի ան-
դամ պետության տարածքում նրա մաքսային օ-
րենսդրությունը կամ կասկածվում են այն խախտե-
լու մեջ, բ) պահեստները, եթե այդտեղից դուրս եկող
բեռները նախատեսված են առաքման երկրում անօ-
րինական շրջանառության համար, գ) բեռների ու-
ղեկցումը Համաձայնագրի կողմ հանդիսացող դի-

խախտման դեպքում, դ) տրասպորտային միջոցնե-
րը, եթե նրանք օգտագործվել են կամ կարող են օգ-
տագործվել Համաձայնագրի կողմ հանդիսացող դի-
մող երկրի մաքսային օրենսդրությունը խախտելու
նպատակով:

Մաքսային օրենսդրության պատշաճ կիրարկումն
ապահովելու նպատակով Համաձայնագրի անդամ
պետությունների մաքսային մարմիններն անհրա-
ժեշտության դեպքում իրենց իրավասությունների
շրջանակում օգնություն են ցուցաբերում միմյանց:
Մասնավորապես, եթե իրենք տիրապետում են տե-
ղեկությունների, որոնք վերաբերում են.

- Այնպիսի գործողությունների, որոնց արդյուն-
քում հնարավոր են մաքսային օրենսդրության խախ-
տումներ, և եթե իրենք ներկայացնում են երկրորդ
կողմի շահերը.

- Այն մոր մեթոդներին և միջոցներին, որոնք կի-
րառվում են մաքսային օրենսդրությունը խախտելու
նպատակով.

- Այն ապրանքներին, որոնք մաքսային օրենս-
դրության խախտման օբյեկտ են հանդիսանում
երկրորդ կողմի պետական տարածքում.

- Առանձին անձանց, ովքեր կասկածվում են երկ-
րորդ կողմի պետական տարածքում մաքսային
օրենսդրությունը խախտելու մեջ.

- Տրանսպորտային միջոցներին և կոնտեյներնե-
րին, որոնց վերաբերյալ կասկած կա, որ դրանք օգ-
տագործվել են, օգտագործվում են կամ կօգտա-
գործվեն Համաձայնագրի անդամ մեկ այլ պետու-
թյան տարածքում մաքսային օրենսդրությունը
խախտելու նպատակով:

ՏԱՐԱԾԱՐԶԱՆԱՅԻՆ ՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Անդրսահմանային միջանցքի ձևավորումը Հա-
րավային Կովկասում

2004թ. մայիսի 18-ին և 19-ին Վրաստանի Ենթակա-
ռուցվածքների և զարգացման նախարարությունը,
Համաշխարհային Բանկը և ՄԱԿ-ի Եվրոպայի հար-
ցերով տնտեսական համաձայնագրերը Թբիլիսիում
կազմակերպել էին աշխատանքային հանդիպում
«Անդրսահմանային միջանցքի ձևավորումը Հա-
րավային Կովկասում» թեմայով: Հանդիպմանը դի-
տարկվեցին երկու առանձին միջանցքներ՝ Բա-
թում/Փոթի-Բաքու և Բաթում/Փոթի-Երևան: Միջո-
ցառման նպատակն էր գտնել լուծումներ. ա) տար-
անցիկ և միջազգային բազմաձև տրանսպորտային
փոխադրումների բարելավման համար, բ) սահման-
ների միասնական կառավարման և սպասարկման
«մեկ պատուհանի» պարկետիկայի ներդրման հա-
մար, և գ) տրանսպորտային փոխադրումների և ա-
ռևորի մասին տեղեկությունների փոխանակման
համար: Աշխատանքային հանդիպման մասնակից-
ները ներկայացնում էին պետական կառույցներ,
մասնավոր ձեռնարկություններ և հասարակական
կազմակերպություններ Հայաստանից, Վրաստա-
նից և Ադրբեջանից, ինչպես նաև միջազգային այն-
պիսի կառույցներից, ինչպիսին է ԵԱՀԿ-ը:

Հանդիպման մասնակիցները ներկայացրին կարծա-
ժանկետ և երկարաժամկետ առաջարկներ մասնա-
կցող պետություններից յուրաքանչյուրում և ամբող-
ջությամբ վերցված տարածաշրջանում տարանցիկ
փոխադրումների ռազմավարության վերաբերյալ,
որոնց նպատակն է աջակցել Հարավային Կովկասի
տնտեսական ինտեգրմանը:

Առաջարկները վերաբերում էին համապատասխան
օրենսդրության և ընթացակարգերի, ենթակառուց-
վածքի, տեղեկությունների փոխանակման, անվը-
տանգության, սահմանային և հարակից այլ ծառա-
յությունների համակարգման և մոնիթորինգի բարե-
լավմանը և այլն:

Հանդիպման բոլոր նյութերը (ելույթներ, հենքային փաստաթղթեր և երաշխավորություններ) հասանելի են հետևյալ ինտերնետային հասցեում.

<http://wbln0018.worldbank.org/ECA/Transport.nsf/ECADocByLink/6D10CF14086496E585256EAE0061503D?Opendocument>

Առևտրի և տրանսպորտային փոխադրումների խթանման թեմաներով մանրամասն տեղեկությունների համար տես «Տրանսպորտային փոխադրումների և առևտրի գլոբալ օժանդակության գործընկերության» կայքը.

<http://www.gfptt.org/Entities/TopicList.aspx>

ԱՊՀ պետությունների համագործակցությունը մաքսային ոլորտում

2004թ. հունիսի 3-ին երևանում տեղի ունեցավ ԱՊՀ պետությունների մաքսային ծառայությունների ղեկավարների խորհրդի 39-րդ նիստը: Խորհրդի գործունեության նպատակն է բարձրացնել ԱՊՀ պետությունների տնտեսական ներուժի օգտագործման արդյունավետությունը, բարելավել մասնակից պետությունների համագործակցությունն ապօրինի ապրանքաշրջանառության և թրաֆիկինգի դեմ և այլն: Մաքսային ոլորտում 12 պետությունների համագործակցության շրջանակներում գործող ընդհանուր տեղեկատվական ցանցը հնարավորություն է տալիս հետևել ԱՊՀ սահմանների ներսում ցանկացած ապրանքի շարժին: Մոսկվայում գտնվող տեղեկատվական կենտրոնն արձանագրում է բոլոր տեղեկությունները, և մասնակից պետություններից յուրաքանչյուրն իրավասու է ԱՊՀ պետություններից ցանկացած մեկի սահմանը հատած ապրանքների մասին տվյալներ պահանջել և ստանալ:

Նիստին, որը նվիրված էր տարածաշրջանային ինտեգրման հարցերին և մաքսային ծառայությունների համակարգմանը, ինչպես նաև մաքսային օրենսդրության ներդաշնակեցման և մաքսային ընթացակարգերի պարզեցման ապահովմանը, մասնակցում էին ԱՊՀ 9 պետությունների ներկայացուցիչներ: Նիստի ընթացքում նշվեց, որ հրատապ կարգով անհրաժեշտ է հռչակագրային հայտարարություններից անցնել կոնկրետ քայլերի, որպեսզի համատեղ ջանքերով կրճատվի հանցավորության մակարդակը ԱՊՀ տարածքում: Ընդգծվեց, որ տարածաշրջանային համագործակցության հիմնական նպատակն է պայքարել մաքսային ապօրինությունների, կոռուպցիայի և սովետային տնտեսության դեմ: Քըն-նարկվեց նաև էլեկտրաէներգիայի անդրսահմանային փոխանցման հետ կապված մաքսային ընթացակարգերի միասնականացման և պարզեցման համաձայնագրի նախագիծը:

Մասնավորապես, ՀՀ Մաքսային կոմիտեի նախագահ Արմեն Ավետիսյանը նշեց, որ Հայաստանի և վերջինիս տարանցիկ փոխադրումների համար առաջնային դեր խաղացող երկրի և Հայաստանի հիմնական առևտրային գործընկերներից մեկի՝ Վրաստանի միջև առկա սահմանային և տարանցիկ փոխադրումների կանոնակարգմանն առնչվող բոլոր հիմնախնդիրները չպետք է քննարկվեն ԱՊՀ նիստի մակարդակով, քանի որ դրանք ընդգրկված են երկկողմ բանակցությունների օրակարգում: Այս երկու հարևան պետությունների միջև սահմանների համակարգումը բարելավելու համատեքստում Վրաստանի Մաքսային ղեկավարամետի ղեկավար Գեորգի Գոդաբրելիձեն հավաստիացրեց, որ մոտ ապագայում Վրաստանի իրավասու պետական մարմինների կողմից որոշակի միջոցառումներ կը ձեռնարկվեն:

Մանրամասն տեղեկությունների համար տես «Հայաստանի Հանրապետություն» օրաթերթի 2004թ. հունիսի 4, թիվ 101 (3480):

Կառուցվածքային բարեփոխումներ Ադրբեջանի մաքսային համակարգում

Ադրբեջանում շահագործման է հանձնվել մաքսային նոր պահեստ, որի առկայությունը կնպաստի ոչ միայն Բաքվի, այլ նաև ողջ տարածաշրջանի զարգացմանը: Մաքսային պահեստը ստեղծվել է բրիտանական «Մերֆի» ընկերության կողմից: Պահեստը կօգնի Ադրբեջանին միջազգային առևտրի և տրանսպորտի միջանցքի դեր կատարել: Այն հիմնականում կընդունի Իրանից և Վրաստանից ներմուծվող և այդ երկու երկրներ արտահանվող ապրանքներ:

Բաքվում ստեղծվել է Ավտոմեքենաների մաքսային կետը, որն իրավասու է գործել Ադրբեջանի ողջ մաքսային տարածքում: Այս մաքսային կետի ստեղծման հիմնական նպատակն է ապահովել մաքսային օրենսդրության պահանջների կատարումն ավտոմեքենաների մաքսազերծման ժամանակ և կանխել հարկերից խուսափման և այլ ապօրինությունների ղեպերը: Սկսած 2004թ. հունիսի 15-ից, երկրի տարածք ներմուծվող բոլոր ավտոմեքենաները (բացառությամբ Նախիջևանի տարածքի), ինչպես նաև սահմանված ժամկետից առաջ մաքսազերծման ընթացակարգ չանցած ավտոմեքենաները ենթակա են գրանցման այդ կետում:

Լաստանավերով տեղափոխվող բեռների նկատմամբ մաքսային հսկողությունը խստացնելու և ռադիոակտիվ նյութերի ապօրինի շրջանառությունը կանխելու նպատակով Բարա-Կեչիդի մաքսային կետում տեղադրվել են ռադիացիա հայտնաբերող UPK-PM-5000 սարքեր: Ժամանակակից այս սարքավորումը, որը տեղադրվել է մաքսային կետի երկաթուղային տերմինալում, հնարավորություն կտա մաքսային ծառայողներին արդյունավետ հսկողություն իրականացնել զնացքներով և ավտոմեքենաներով տեղափոխվող բեռների նկատմամբ և կօգնի ռադիացիայի ցանկացած աղբյուրի բացահայտմանը:

Մանրամասն տեղեկությունների համար տես www.az-customs.net կայքը:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

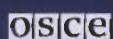
ԴՈՆՈՐԻ ՈՒՂԵՐԶ	1
ՄԵՐ ՄԱՍԻՆ	1
ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ՀՈԴՎԱԾ	2
ԹԵԺ ԳԻԾ	4
ՀԱՐՑԵՐ ԵՎ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ	4
ՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ ԵՎ ԵՆԹԱՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ ՓՈԹՈՒՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ	6
ՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ ԵՎ ԵՆԹԱՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ ՓՈԹՈՒՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԱՂԻՐԵՋԱՆՈՒՄ	8
ՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ ԵՎ ԵՆԹԱՕՐԵՆՍԴՐԱԿԱՆ ՓՈԹՈՒՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՎՐԱՍՏԱՆՈՒՄ	9
ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ՆՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	10

Եվրասիա Հիմնադրամի
«Համագործակցություն Հարավային
Կովկասում» ծրագիր

Ծրագիրը իրականացվում է Եվրասիա Հիմնադրամի ֆինանսական աջակցությամբ՝ ԱՄՆ-ի Միջազգային Զարգացման Գործակալության (USAID) կողմից հատկացված միջոցների հաշվին:
Խույն ծրագրում ներկայացված հեղինակ(ներ)ի տեսակետ(ներ)ը կարող է (են) չհամընկնել ԱՄՆ-ի Միջազգային զարգացման գործակալության կամ «Եվրասիա» հիմնադրամի տեսակետի հետ:

ԵԱՀԿ Երևանյան գրասենյակ

Աղյուսակի ձևավորակադրության
զարգացման հիմնադրամ

Վրաստանի երիտասարդ
տնտեսագետների ընկերակցություն

Տարածաշրջանային զարգացման կենտրոն/
Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հայաստանյան մասնաճյուղ

ՀՀ, 375010, Երևան, Նալբանդյան 5, 35
Հեռ.՝ +374 1 526914, ֆաքս՝ +374 1 585578
Էլ. փոստ՝ crd@transparency.am
www.transparency.am